

мови (Технологія ВЕБ 2.0.) / Н. Ю. Кузнецова // Англійська мова та література. – 2012. – № 19 – 21 (353 – 355). – С. 8 – 10.

4. *Растегаєва Д. Р.* Впровадження сучасних інформаційно – комунікаційних технологій на початковому етапі навчання іноземної мови студентів мовних спеціальностей / Д. Р. Растегаєва // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогічні науки. – 2014. – № 2(8). – С. 1 – 7.

Анна Світлішина

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР

Сучасний розвиток системи освіти в Україні характеризується відкритістю освітнього процесу. Пріоритетним напрямом вищої освіти можна вважати підготовку фахівців, які б відповідали не лише вимогам ринку праці України, але й міжнародним стандартам.

Університет стає обличчям держави, а сфера вищої освіти перетворюється на важливе підґрунтя міжнародної конкурентоспроможності країни. Виші активно включаються у процес інтернаціоналізації. Європейське співтовариство сприяє університетській кооперації як засобу підвищення якості вищої освіти [1, с. 31].

Питанню інтернаціоналізації в освітньому просторі присвячено праці Р. П. Ковальчука, В. О. Пашкова, О. В. Нітенко, В. Ф. Шинкарука та ін. Проте, слід зазначити, що багато аспектів проблеми не було розглянуто.

Мета статті — дослідження, встановлення й аналіз причин розвитку явища інтернаціоналізації вищої школи в Україні та її перспектив в умовах сучасного соціально-економічного стану держави, пошук шляхів подолання негативних явищ у цьому питанні.

Інтернаціоналізація — сукупність двосторонніх та багатосторонніх зв'язків та контактів між навчальними закладами країн на основі рівноправного та взаємовигідного співробітництва. Її мета — підвищення ефективності освітньої і науково-дослідної роботи, доведення її до світового рівня, збільшення мобільності як студентства, так і викладацького складу. Дж. Найт зазначав: «Інтернаціоналізація — це процес інтеграції міжнародних, міжкультурних і глобальних елементів в освітні (педагогічні), наукові й адміністративні функції окремо взятої організації» [2].

Основним елементом інтернаціоналізації освіти є наявність та постійне зростання числа іноземних студентів в університетах, що свідчить про високий рівень освітніх послуг та престижність вищої школи на ринку освіти.

Україна теж включена у процес світової академічної мобільності і наслідує загальні тенденції. Кількість іноземців, які навчаються у вітчизняних вишах, щорічно збільшується. Підготовку іноземних студентів із 127 країн світу здійснюють у 204 вищих навчальних закладах України [3].

Із часу проголошення європейського вибору відбувається посилення співробітництва в освітній сфері України та Європейського Союзу. У двох

основних документах, які наразі регламентують відносини України та ЄС — Угоді про партнерство та співробітництво та в Плані дій Україна — ЄС — передбачено удосконалення системи вищої освіти та системи підготовки в Україні згідно зі сучасними вимогами, включаючи систему сертифікації вищих навчальних закладів і дипломів про вищу освіту; розвиток діалогу між Україною та ЄС у сфері освіти та науки; збільшення можливостей обміну для українців шляхом участі у різних програмах ЄС; сприяння навчанню в галузі європейських досліджень у відповідних закладах; посилення участі студентів, аспірантів, науковців у таких програмах, як Темпус, Еразмус Мундус та інших.

Сьогодні лише всебічна увага інтернаціоналізації на індивідуальному, інституціональному та урядовому рівнях — справді надає можливість зацікавленим сторонам перейти від риторики до дій, про які не можна було і помислити лише десять років тому.

Варто зазначити, що необхідність інтернаціоналізації вищої освіти, яка іде в ногу як із економічною, так і академічною глобалізацією, створює багато проблем на інституціональному і політичному рівнях в Україні. Стіжка інтернаціоналізації потребує значних людських та матеріальних ресурсів. Так, залежність від великих обсягів зовнішнього фінансування для науково-дослідницької роботи поставила університети України у невідгідне становище. Фінансові аспекти проблеми інтернаціоналізації є також вагомим чинником перспективи її розвитку [4].

Інтернаціоналізація освіти передбачає академічну мобільність студентів та викладацького складу. У зв'язку з цим постає низка питань від зарахування студентам прослужаних за кордоном курсів в Україні до збереження робочого місця та заробітної плати викладачів під час їх довгострокових стажувань.

Однією з позитивних сторін інтернаціоналізації у фінансовому плані є плата за навчання іноземних студентів. В сучасних соціально-економічних умовах потоки іноземних студентів стали розглядатися більшістю приймаючих країн швидше як торгівля, ніж співпраця, оскільки згідно Закону України «Про освіту» іноземні студенти оплачують повну вартість навчання [5]. Хоча, попри це, вартість навчання у вищих навчальних закладах в Україні набагато нижча, порівнюючи з європейськими державами. Студенти із зарубіжних країн приносять вищим навчальним закладам нашої країни приблизно 120 мільйонів доларів на рік, що дозволяє фінансувати на 11 % всю систему вищої освіти, бо зазвичай сума оплати за навчання на 30 % більша в іноземців, якщо порівняти з українськими студентами, які навчаються на контрактній основі [6].

Освіта ж за кордоном для українців є доступною лише завдяки наявності стипендій у приймаючих університетах. Станом на 03.09.2015 року 694 українські студенти різних освітньо-кваліфікаційних рівнів (бакалаври, магістри, аспіранти) поїдуть навчатися до європейських університетів, а 364 працівники університетів України отримають можливість переїхати професійний досвід у Європі. Відповідно, 89 студентів-європейців та 145 працівників університетів Європи відвідають Україну для короткотермінового навчання й обміну досвідом. А за результатами конкурсу індивідуальних стипендій із навчальної ступеневої мобільності — лише 22 українських студенти отримали стипендії на навчання за престижними спільними магістерськими програмами «Еразмус+: Еразмус Мунду» в європейських

університетах і всього 2 українські представники здобуватимуть докторський ступінь за спільними докторськими програмами. Унаслідок прямих домовленостей із закордонними вищими навчальними закладами щорічно за кордон від'їжджають близько 4 тис. студентів, які відбувають у приватному порядку. Для порівняння, за стипендіальними програмами в Бразилії «Наука без кордонів» протягом 2011-2014 років 75 тис. студентів отримали змогу навчатися у провідних вишах світу [7].

Як свідчать результати дослідження, проведеного в руслі державної цільової програми «Молодь України» на 2009-2015 рр., кожний 10-й молодий українець планує в найближчі три роки поїхати за кордон із метою тимчасового працевлаштування чи отримання вищої освіти.

Усього у вітчизняних ВНЗ отримують освіту 62 тисячі іноземних студентів. Найбільше серед них азербайджанців, туркменів та китайців. Також в Україні часто можна зустріти студентів із Нігерії, Індії, Іраку, Йорданії, Марокко. Азіати та африканці вважають українську освіту європейською, а представники Іраку й Азербайджану переконані, що Україна безпечна та спокійна країна з низьким рівнем міжетнічних конфліктів та расової ненависті. Вагомим чинником є вартість вищої освіти в Україні для іноземців, яка стартує від \$ 3 000 на рік, у той час як у Європі — від \$ 10 000 [8]. Окрім цінової політики ВНЗ України іноземців приваблює ще й дефолт гривні та стрімке підвищення курсу долара на фінансовому ринку України.

Серед основних причин розвитку явища інтернаціоналізації вищої школи в Україні можна виділити такі:

- панування відносно демократичних настроїв у соціумі;
- розвиток інтеграційних процесів у політичній і соціальних сферах;
- глобалізація економіки і технологій, високі вимоги світового й регіональних ринків праці;
- низька вартість вищої освіти при відносно високій якості;
- культурні й ідеологічні зростання міжнародної відвертості та діалог національних культур, який розвивається;
- універсальна основа освіти і науково-дослідної діяльності;
- спроби формування міжнародних стандартів якості.

Таким чином, причиною росту числа студентів, які навчаються за кордоном, у тому числі в Україні, стають ринкові процеси, а не державна політика або високий рівень освітніх послуг. Міжнародний ринок освітніх послуг, у тому числі й український, перетворюється на динамічний сектор економіки, центральними елементами якого є міжнародний маркетинг освітніх закладів і цілеспрямований набір іноземних студентів.

Підсумовуючи зазначене, скажемо, що для утвердження стійкого курсу на інтернаціоналізацію вищої школи в Україні очевидним стає необхідність пошуку шляхів подолання негативних явищ, механізмів підвищення якості та ефективності освітньої сфери.

Найголовнішим кроком у цьому напрямі має стати модернізація навчальних програм, обмін науково-педагогічними кадрами, що сприятиме підвищенню якості підготовки кадрів, здатних повноцінно працювати в міжкультурному професійному середовищі.

Окрім того, необхідно підтверджувати й демонструвати високу якість освіти для вітчизняних та іноземних студентів (цей аспект стає все більш

важливим, оскільки ВНЗ України залучають велику кількість споживачів освіти, для яких якість і вартість диплома, освітньо-кваліфікаційного рівня є важливою інвестицією).

Велике значення має практика отримання подвійних дипломів, необхідно підтримувати та розвивати пряму співпрацю українських та закордонних університетів. Так, програма подвійних дипломів діє в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» із провідними німецькими, французькими, турецькими та американськими ВНЗ [9, с. 387].

Узагалі мобільність професорсько-викладацького складу в українських вишах, зазвичай, зумовлюється науковими дослідженнями. Так само, як і у випадку з мобільністю студентів, спостерігається нерівномірність у розподілі мобільних потоків. Для включення ВНЗ України у міжнародні рейтинги в університетах на належному рівні повинна бути представлена наука. Але у діяльності багатьох університетів наукова робота є незначною. Причиною цього негативного явища є надмірна завантаженість викладачів, слабка технічна оснащеність, незадовільна комплектація бібліотек навчальною та науковою літературою. Щоб підвищити міжнародну конкурентоспроможність, університетам слід негайно зацентувати свою увагу на розвитку наукової сфери.

Нагальним є і вирішення таких проблем, як викладання англійською мовою, що має бути значно активнішим та розвиненішим; поширення власних цінностей і формування позитивного іміджу країни; вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій вишів України (в тому числі і не провідних), які використовують для реклами освітніх послуг і дистанційного транснаціонального навчання; розвиток навичок міжкультурного спілкування та сприяння культурній експансії.

Список використаної літератури

1. Мороз І. Болонський процес — це конкретні рішення та дії / І. Мороз // Вища освіта України. — 2005. — № 1 — С. 29-35.
2. Knight J. Internationalization: A Decade of Changes and Challenges / J. Knight // International Higher Education. — 2008. — No 50. — P. 6-7 / American Association for Public Opinion Research [електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/0/5/9/9/4/pages59945-17.php. — 7 вересня 2015 р., 09:57.
3. Плинокос Д. Д. Тенденції розвитку діяльності з надання освітніх послуг іноземним громадянам у ВНЗ України / Д. Д. Плинокос [електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Npkn_tu_e/2010_17/stat_17/57.pdf. — 6 вересня 2015 р., 22:12.
4. Смирнова О. О. Глобалізація та інтернаціоналізація вищої освіти: можливості, проблеми, ризики / О. О. Смирнова [електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=yaserp%3A%2F%2Ffoaji.net%2Farticle/s%2F2014%2F6901396863477.pdf&name=6901396863477.pdf&c=55ed87809477>. — 6 вересня 2015 р., 22:00.
5. Закон України «Про освіту» [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. — 6 вересня 2015 р., 20:05.
6. Іноземні студенти привозять до України 120 млн. доларів на рік за свою освіту [електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.novi.org.ua/news/foreign_students_bring_120 mln_to_ukraine_for_their_tuitions. — 6 вересня 2015 р., 19:40.

7. Відкрито нові можливості з академічної мобільності для українських вищих навчальних закладів і студентів [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usinovivni/novini/2015/09/03/vidkritonovi-mozhливosti-z-akademichnoyi>. — 7 вересня 2015 р., 12:30.

8. Global Flow of Tertiary-Level students [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uis.unesco.org/education/pages/international-student-flow-viz.aspx>. — 8 вересня 2015 р., 23:00.

9. Лозовий В. С. Інтернаціоналізація вищої освіти України: проблеми та перспективи / В. С. Лозовий // Гілея: наук. вісн.: збірн. наук. пр. / гол. ред. В. М. Вашкевич. — К. : ПП «Видавництво «Гілея», 2014. — № 82. — 484 с.

Олена Білизна

ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯПОНІЇ

Проблеми функціонування вищої освіти України часто пов'язують із демографічною кризою, падінням престижу освітньої діяльності, незбалансованістю ринку праці тощо. Проте світовий досвід демонструє, що найбільшою загрозою вищій освіті є незадовільна якість освітніх послуг. У процесі пошуку «кращих прикладів» вітчизняні реформатори освіти звертаються до досвіду країн ЄС та США, які часто виступають орієнтирами стратегій модернізації та покращення якості в освітній сфері. Поза увагою, однак, залишається позитивний досвід країн Азії, які за останні десять років здійснили суттєвий прорив у розбудові освітньої системи. На особливу увагу заслуговують успіхи у реформуванні університетів Японії, чимало яких входять до групи кращих освітніх центрів світу (The University of Tokyo, Kyoto University), а вища освіта в країні носить масовий характер [1]. Усе це актуалізує необхідність аналізу досвіду Японії у процесах забезпечення широти охоплення та рівності доступу до вищої освіти, механізмів фінансування університетської освіти і науки, а також забезпечення якості освіти, розробки інструментарію її підвищення.

Сучасна Японія – країна з високим рівнем життя населення: одні з кращих у світі технічних розробок, перше місце у сфері електроніки, автоматики тощо.

Японія – це країна з 127-мільйонним населенням. Майже 50% випускників шкіл отримують вищу освіту, тому що мати гарну освіту в Японії дуже престижно, а дати гарну освіту дитині – найголовніше завдання кожної родини. Від того, яку школу, а потім ВНЗ закінчить дитина, значною мірою залежить його подальше життя і кар'єра, тобто, якість і рівень життя [2].

Спочатку, на реформування японських закладів вищої освіти, великий вплив зробила конструкція Гумбольтівського університету. Ідеться, насамперед, про принципи державного забезпечення, академічної автономії, універсального спектру освіти і наукових досліджень. Після Другої світової війни широко використовувався досвід США, а саме: стандартизація освітніх установ, розширення приватного фінансування, введення ступенів, академічних кредитів і багатьох інших організаційних принципів, аналогічних американським. У 1960–1975 роках і 1991–1995 роках швидко зростала кількість приватних і громадських університетів, оскільки в ці роки